

Kolokvium „Nejedlého Dějiny předhusitského a husitského zpěvu (1904–1913) ve světle současného výzkumu české středověké hudby v evropském kontextu“

Nejedlého trilogie věnovaná nejstarší české hudbě (*Dějiny předhusitského zpěvu v Čechách, Počátky husitského zpěvu a Dějiny husitského zpěvu za válek husitských*) publikovaná v letech 1904–1913 stojí na samém počátku jeho dlouhé kariéry hudebního historika. Od této doby, tedy déle než sto let, stojí tyto tři svazky v každé větší historické knihovně jako pomyslné základní kameny české hudební medievistiky, a to buď v původním vydání, nebo jeho reedici v symbolicky červených deskách z padesátých let 20. století. Pro celou řadu historiků i hudebních historiků se trilogie stala po několik desetiletí prvním referenčním zdrojem informací o české středověké hudbě. Svou neotřesitelnou pozici si přitom udržela bez ohledu na výsledky výzkumu české středověké hudby jiných muzikologů v čele s Dobroslavem Orlem (1870–1942), který ve svých publikacích celou řadu Nejedlého tezí revidoval, aniž by však na tuto skutečnost ve svých pracích výrazněji upozorňoval. Otevřená, byť stále krajně diplomaticky formulovaná korekce zjevných chyb, rozpoznatelných především v Nejedlého prepisech středověkých jednohlasých a vícehlasých zpěvů, se začala pozvolna objevovat až zásluhou Františka Mužíka a Jaromíra Černého od konce padesátých let 20. století. Naopak jako platný je dodnes chápán ideologicky silný Nejedlého koncept vývoje dějin starší české hudby, v němž je husitská zpěvní tradice 15. století vyzdvížena coby jeden z vrcholů české hudební historie na vysoký piedestal a postavena do opozice starší latinské liturgické hudební tradice. Teprve v posledních letech vyvolal nový výzkum české středověké hudby aktuální potřebu právě tuto Nejedlého tezi, tak hluboce zakořeněnou v české hudební i obecné historiografii, důkladně revidovat. Nejenže dnešní studium pramenů odkrývá nadobytcejně bohatou a svým způsobem výjimečnou hudební kulturu v lucemburských Čechách; ukazuje se také, že česká husitská liturgie a písňová tradice z odkazu předchozích desetiletí bohatě čerpaly, ba dokonce na ni v mnohém ohledu plynule navázaly, a že i v době husitské se vedle obou jazykově českých repertoárů (česká liturgie a česká píseň) nadále rozvíjela latinská zpěvní kultura (jednohlasá i vícehlasá), která nebyla zcela izolovaná od dění v okolních zemích.

I z tohoto důvodu zahájil nově schválený projekt „Staré mýty, nová fakta: české země v centru hudebního dění 15. století“ (GA ČR-EXPRO, ve spolupráci Masarykova ústavu a Archivu AV ČR a FF UK) svou pětiletou činnost první zveřejnou veřejnou diskusí nad Nejedlého monografiemi. Celodenní jednání

probíhalo ve čtyřech blocích a v záměrně volnějším formátu: každý blok byl otevřen dvěma až třemi krátkými, předem formulovanými výstupy, po kterých se diskuse odvíjela volně za přispění aktivních účastníků i publika. Postupně se na řadu dostala celá škála dílčích otázek týkajících se nejen Nejedlého muzikologické akribie a platnosti jeho věcných závěrů dnes, nýbrž i témat mnohem obecnějšího charakteru. Dopolední jednání bylo věnováno otázkám přesahujícím Nejedlého medievistický odkaz: „Působivá a přesvědčivá historická narace Nejedlého *Dějiny*“ (vstupní proslovy: Jiří Křestan a Hana Vlhová-Wörner) a „Nejedlého vlastenecké pojetí výkladu středověké a husitské hudby“ (vstupní proslovy: Stanislav Tesař, Viktor Velek a Peter Morée), v odpoledních blocích se pak pozornost obrátila především k Nejedlého muzikologické kvalifikaci a stavu hudební medievistiky na začátku 20. století: „Nejedlý – muzikolog, medievista“ (vstupní proslovy: Stanislav Tesař, Jan Frei a Jan Ciglbauer) a „Nejedlého *Dějiny* v dobovém kontextu“ (vstupní proslovy: Miloš Zapletal, Lenka Hlávková a Hana Vlhová-Wörner). Podle očekávání se zájem přítomných nutně obrátil i k Nejedlého postoji k novější české hudbě, především k jeho smetanovskému výzkumu, k jeho složité osobnosti, ale také k jeho politické činnosti, kterou nelze od jeho vědeckého odkazu oddělit.

Podrobné shrnutí všech bloků bude uveřejněno ještě v tomto roce na webových stránkách projektu, na tomto místě je však možno uvést alespoň některé klíčové závěry diskuse:

- Česká muzikologie stále stojí před velkým a nesnadným úkolem reflektovat počátky a dějiny oboru 20. století a zhodnotit co neobjektivněji Nejedlého odkaz jako přínos i zátěž.
- Nejedlého *Dějiny* je dnes potřeba chápat především jako dílo své doby, které má své kvality. Zároveň je ale poznamenáno nedůslednou metodologií a věcnými chybami.
- Nejedlý předložil chronologii vývoje české středověké hudby, se kterou dnes nelze souhlasit; svůj výklad postavil takřka výhradně na historických událostech a hudební repertoár husitských Čech následně nastínil jako izolovaný fenomén, což hudební prameny nepotvrzují.
- Nejedlého práce s prameny a s repertoárem má odlišnou úroveň. Zatímco v oblasti latinské liturgické hudby vykazuje fundamentální nedostatky, jeho práce s písněmi má evidentně mnohem vyšší kvalitu. Chybovost Nejedlého přepisů a v oblasti faktů je přitom vzhledem k rozsahu díla akceptovatelná (týká se opět především oblasti hymnologie).
- Otevřenou otázkou zůstává charakter Nejedlého přístupu k tématu „středověká hudba a husitská hudební tradice“: píše jako muzikolog, kulturní historik se zvláštním zaměřením na hudbu, nebo hudební historiograf?

- Je potřeba striktně rozlišit recepci prvního vydání a recepci reedice padesátých let, kdy se již jasně jednalo o dílo z velké části antikvované (byť to Nejedlý ve své předmluvě k reedici popírá). Hudebně historické i historické práce od druhé poloviny 20. století zpravidla odkazují na druhé vydání, a sugerují tak jeho aktuálnost.
- Dějiny hudby 15. století dnes není možno napsat jako „korekce Nejedlého“, nýbrž je nutno koncipovat takovou monografii zcela nově; zároveň platí, že úkol napsat dějiny hudby 15. století na základě nové koncepce je vysoce aktuální.

Závěrem lze poznamenat, že diskuse nad Nejedlého *Dějiny* byla zároveň výjimečnou příležitostí zamyslet se nejen nad přesnou literou jeho monografií o středověké hudbě, nýbrž nad způsobem komunikace muzikologického oboru s ostatními disciplínami. Nejedlého výklad hudby je sice na mnoha místech až příliš ovlivněn zohledněním obecně-historického kontextu, na druhé straně je však právě tento kulturně-historický pohled, který funguje jako spolehlivý most k navázání odborného dialogu s jinými historickými disciplínami. Zdá se, že právě díky tomuto přístupu přetrvaly Nejedlého monografie v aktivně používaných příručkách českých historických knihoven. Pro tým projektu „Staré mýty, nová fakta“ z toho plyne velké poučení: při přípravě svých výstupů bude muset mít otázka „co“, tedy výběr faktů, stejnou váhu jako otázka „jak“, tedy způsob výkladu a znázornění, ať už v psaných publikacích či na webových stránkách.

Hana Vlhová-Wörner

Zpráva z 18. celostátní archivní konference, Plzeň, 23.–25. dubna 2019

Letošní celostátní archivní konference, jež zavítala tentokrát do západočeské Plzně, navázala na úspěšný koncept zvolený pro předcházející ročník konaný v Liberci v roce 2017. Konferenci zaštitili náměstek ministra vnitra Petr Mlsna, hejtman Plzeňského kraje Josef Bernard, primátor statutárního města Plzně Martin Baxa a děkan Pedagogické fakulty Západočeské univerzity v Plzni Miroslav Randa.

Odborná část programu se skládala z jednadvaceti tematicky rozmanitých sekcí. Hlavním okruhem byla samozřejmě problematika archivní a předarchiv-